HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שורך נרבע. ומקור להקישו. אבל למקולו תרי בעינן למימר מר כדאמר לקמן (עמוד ב) גבי בעל מום דמי ליה שלא ומחוי וכשמדם עומד מבירו שליח לשמור יינו או להביא מן הכרמלית מן כרמלית[א] להיינו בידו ומהימן עליה כבי תרי דשמעוך עליו והא דלעיל מהימן ליה כבי תרי דשמעוך עליו בשעת מעשה דהתם לא מצי למיקם עליה ולאו כולי האי הוא דמהימן ליה כבי תרי ומותרים לטהוריה: **לאו נגבי מוצא קיימי.** ולא מיכפת ליה להכחישו והולמה מיהא לא הויא ומותר להקריבה לריכא: **לשמו וינסך נעד אחד.** כלומר אמר לו עד אחד משמך אינסך והוא שותק מהו[ב] ליסתר העד עליו: **ולא הוה אמי.** הוה סמית לעת הקבוע לו לפני שמואל: **אדר.** שמואל שליח בתריה שימכרנו לגמ': **מאי לאו אי מהימן לך.** הכי על כשמר על אחד בידעת ביה שליט[ג] מפקולי עדות ללמוד גזלנית הוא: **לפקה.** הואיל ולא הכחישתו: **יגאי המלך.** הכהנים של משמרתו הוה: **לכוהניה.** אם מדינה שבמדבר: **מנוחים.** ירקות הם ושמן רקולי בלשון תרמי כמו הקוטפים מלוח עלי שיח (מיכה ג): **כשהיו עסוקים בקניו.** בית שני שבנו מן הגולה והיו עניים והיו מולימין הוצאות במלאכה לף אנו נאכל מלוחין להיות זכר לעוני שבותינו ולהודות לפני הקדוש ב"ה שהצילנו והעשירנו: **לכן שלח פרושים עליך.** שומליך הם ואין שמחים בהלמתך: **ומה תעשה.** לידע שכן הוא: **הקם להם בציין שבין עיניך.** תן ליך הקדם על מלמך ויעמדו על רגליהם לפי שהקם כתוב בו והם יגלו[ד] את נפש. ואע"ג דלגלו שעת עבודה כלאמר בפ"ג (לעיל נד.) בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם: **שהיו חומריס אמו נשיכת מן המודיעים.** לכך מיקו בו שהיו הפרושים חומרים עליו אמו נשיכת במודיעים כרך של בית חשמונאי היה ושניים פקולה לכהונה ונמשה מביו את הקלפי[ה] ויבדלו חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לין לב רע ובליעל ואלעזר בן פוירה שמו ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציין שבין עיניך הקים להם בציין שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר[ו] רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו[ז] אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוציץ הרעה על ידי אלעזר בן פוירה[ח] ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי[י] וכדאמר רב אחא בר[כ] רב מניומי בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא מנא

[א] שורך נרבע והלה שותק נאמן ותנא תונא ב[ב]ושנעבדה בו עבירה ושהמית על פי עד אחד או ע"פ הבעלים [ג]נאמן האי ע"פ עד אחד היכי דמי אי דקא מודו בעלים היינו ע"פ הבעלים אלא לאו דשתיק וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא אי לאו דקים ליה בנפשיה [ד]דעבד חולין בעזרה לא הוה מייתי אבל נטמאו טהרותיך מימר אמרינן האי דשתיק דסבר חזי ליה בימי טומאתו ואי אשמעינן הא משום דקא מפסיד ליה בימי טהרתו אבל שורו נרבע מימר אמר [ה]כל השוורים לאו לגבי מזבח קיימי צריכא איבעיא להו אשתו זינתה בעד אחד ושותק מהו [ו]אמר אביי נאמן רבא אמר [ז]אינו נאמן הוי דבר שבערוה ואין דבר [ח]שבערוה פחות משנים אמר אביי מנא אמינא לה דהוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל יומא חד נגה ליה ולא הוה קאתי שדר שליחא אבתריה אדאזיל שליח בחדא אורחא אתא איהו בחדא כי אתא שליח אמר אשתו זינתה אתא לקמיה דמר שמואל א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא תפיק מאי לאו אי מהימן עלך דלאו גזלנא הוא ורבא [ט]אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא לא תפקה ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לין לב רע ובליעל ואלעזר בן פוירה שמו ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציין שבין עיניך הקים להם בציין שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר[ו] רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו[ז] אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוציץ הרעה על ידי אלעזר בן פוירה[ח] ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי[י] וכדאמר רב אחא בר[כ] רב מניומי בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא מנא

אמר אביי היא היא[ב]. תימה והא [ג]ממנת המקדש בעד אחד [ד]אין מוסמנין לקידושין לפי דבר שבערוה פחות משנים וי"ל דהתם לפחות כיון דלגלו קדשה בפני עדים הממעת מתנה אבל הכא הניחה מוקמת בין בעדים בין שלא בעדים ואין לנו לריכין לגלות שידע הבעל בהממת מיכו קשה דמשמע הכא על אחד נאמן ובמסכת סוטה (דף ג:) משמע לפי הפסק נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה[ג] משמע דבעינן עדים וים לומר להתם מיירי[ד] בשיש שותק[ה] אבל בשותק בעד אחד מהימן[ו] (ב"ב קכז.):

רבא אמר בני. וא"ת כיון דשותק [ז]למה ומתיקה כהולמה למיל[ז] למה לא תפסר עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו מתיקה דמיקוטל וי"ל דקסבר רבא דטעמא דשותק מהימן לאו משום דמתיקה כהולמה דמיא אלא משום דמיקה רגלים לדבר מהימני ליה[ח] וכיון שאין המיקוד מכח עדות הבעל אלא מכח עדות העד לא מהימני' ליה דעד אחד אינו נאמן בדבר שבערוה: **הקם להם בציין שבין עיניך.**

פירש בקונטרס ומע"ג ללאו שעת עבודה היא הא דא לתמיני לעיל (דף נד.) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן וקשה דלמדנה מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו והיה שם אחד איש לין לב רע ובליעל ואלעזר בן פוירה שמו ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים עליך ומה אעשה הקם להם בציין שבין עיניך הקים להם בציין שבין עיניו היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פוירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר[ו] רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו[ז] אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוציץ הרעה על ידי אלעזר בן פוירה[ח] ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי[י] וכדאמר רב אחא בר[כ] רב מניומי בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא מנא

שפחה כנענית. ואפילו בעד אחד שאמר לו אני מאמינך אע"פ שאינו יכול לידע דודאי (מותר) [אסור] בה. היא היא. כמו הני דלעיל ואסורה. נגה. איחר. דלאו גלגלא. דנאמן כשאר עד אחד. אלמא אפילו בעד אחד הואיל ושתק אסורה. כבי תרי. אפקה ותן לה כתובתה ולצאת ידי שמים קאמר. ומסתברא שאע"פ שהיא מכחישתו אי מהימן ליה כבי תרי אם בא לצאת ידי שמים חייב להוציאה פירוש לצאת מידי ספק, דאע"ג דמאמין בדבריו לאו מילתא ברירא היא לגביה דהא ליכא תרי סהדי אלא חד סהדא וחד סהדא הכא לאו כלום הוא. אלא הואיל ומהימן ליה הויא לה הך אחתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן כל היכא דמהימן ליה. ולשון הר"ם פי"ח דאיסורי ביאה ה"ז יוציא כדי לצאת מידי ספק. ע"כ. איכא מ"ד דהואיל ומשום שסומך דעתו בדבריו הויא לה הך אחתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן, אי בתר הכי נהפכה דעתו ולא מהימן ליה אפילו לא נתן אמחלא ונטעם מפני מה אינו מאמינו עתה אפילו הכי הואיל ואינו מאמינו עתה אם לא גרשה לא יגרשנה ושריא ליה, דהשתא איתברר ליה דלאו חתיכה דאיסורא היא לגביה, כי היכי דחתיכה דאיסורא ספק חלב ספק שומן דאסירא ליה מספק אי בתר הכי אתברר ליה דהויא של שומן, שריא ליה מכי אתברר ליה היתרא. ואיכא מ"ד דהואיל ומהימן ליה הוי ספק שאינו מתברר אע"פ שיהפך דעתו דלא מהימן ליה. ומסתברא דהא דאמרינן דהיכא דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא שאסור, ה"מ היכא דליכא סהדי אבל איכא סהדי דליכא איסורא מותר. של פרושים. של חכמי ישראל כלומר אינם שמחים בשמחתך. ומה עשתה. לידע אם כן הוא. הקם. תן ציין הקדש על מצחך שיעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לבן [שאומרים (לכך מיהה בו) [למחות בך מהיות כהן], ובגדי כהונה ניתנו ליהנות שלא בשעת עבודה. שהיו אומרים. עליו שלא היה כהן. שנשבית אמו בהר המודיעים. כרך של חשמונאי ונשאה אביו ושבויה פסולה לכהונה ונמצא שהוא חלל. **היכי דמי.** דקאמר דלא נמצא והחזיקוהו בכשרות. סמוך אהני. פיר"ש ואי אמרת אוקים תרי להדי תרי ואוקים אתתא אחזוקה, ה"מ אי איתא קמן והיתה באה לב"ד להתירה שאומרת לא נשביתי להתירה, אבל זה הניחו לפנינו אין לו חזקה דכשרות, שהרי מעידין על תחלת לידתו בפסול. ע"כ. ובפ' האשה שנתארמלה ביארנו האמת. **בעד אחד.** שהעיד שנשבית ושנים הכחישוהו. הזמה. שהזימו העדים דאמרו ביום שאתם מעידים היית עמנו במקום פלוני וגזרת הכתוב היא שהאחרונים נאמנים. **שפחה.** היינו עמה כל זמן [שהייתה שמה] ויחדנו להם שפחה תחתיה והיוונים* סבורים שהיא זו, ונאמנים דליכא הכחשה.

*בכת"י: והיום. ואולי צ"ל והיו, או והיו הם.

מנחת

צא א ב מיי' פ"ד מהל' מיאוסי מזבח הל' ג:

צב ג מיי' פכ"ו מהל' מיאות הל' יח סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סימן קמח סעיף ט:

צג ד מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קטו סעיף ז וסימן קמח סעיף ט:

מוסף רש"י

ושנעבדה בו עבירה. שנכנס, **ושהמית.** אדם, **על פי עד אחד.** שאין אדם עלול לאחד בהעיבה ובנגיחה, או על **פי הבעלים.** שאין אדם עד אלא בדבר שאין בעלים ממרו, דאי הוו בעלים ס' עדים בדבר הי נמקלה, ואפילו בהאי דמיפסר (בכורות מא. ובע"ז זבחים נא.). **הכא נמי בעדי הזמה.** שהמזומים בזמן שהיו עמנו את הלמעשים ואמרו עמנו הייתם, דלמעמת סימנינהו כדכתיב (דברים יח) ודרשו הפוסקים סימנ והנה עד שקר, ומוקמינן ליה בעמנו הייתם במסכת מכות (ובמות צב).

מוסף תוספות

א. אפי' אם בעל היין מכחישו כיון שהוא עדיין שומר הוי שפיר בידו. מרדכי. ב. לפנינו: אמר אביי נאמן. ג. הא בהדיא דרשינן בריש סוטה דעד אחד לא מהימן אשומאה בלא קינוי וסתירה דאתיא דבר דבר ממקוי. תוס' הרא"ש. ועי' מהרש"א. ד. עם בע"ח: מוקי לה אביי. ה. במכחישו או באומר איני יודע. תוס' הרא"ש. ו. ורבא מוקי לה בדשתק נמי. סמ. ז. דהא רבא מודה בכולהו דשתיקה כהודאה ומ"ש הכא דהא מודה שתינה. תוס' הרא"ש. ח. דשתיקתו לא עבדא ליה הודאה גמורה אלא דאמרי' שראה רגלים לדבר שהוא כדברי העד ולפיכך שתק ההלכך ע"י רגלים לדבר ועדות העד הוא דאסרינן בשאר איסורים ולענין אכילת חלב נמי מביא קרבן אבל לדבר שבערוה לא אסרינן ברגלים לדבר כי האי דלא האמינה תורה ע"א באיסור ערוה אלא בקינא לה ונסתרה תחלה דאיכא רגלים לדבר טובא וכו'. סמ. ט. דאפי' בעודה אסור לכתחילה ללובשן שלא לצורך עבודה. תוס' יומא סט. י. אע"ג דאצטריך תניא שלא יסיח דעתו ממנו [יומא ז:] מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו. תוס' הרא"ש. כ. ואפי' מאן דפסול בבתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות. תוס' כתובות כו: ד"ה לגן. ל. דהכא נמי מן הדין הוה מוקמינן ליה לינאי בחזקת כשרות אבל קי"ל דתרי ותרי כפיקא דרבנן. תוס' הרא"ש.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הקם וכו' **ומפרש** ר"ת. עי' יומא סט ע"ב תד"ה בגדי כהונה:

תוס' ר"י הזקן

בעד אחד. שאמר לו אני מאמינך אע"פ שאינו יכול לידע דודאי (מותר) [אסור] בה. היא היא. כמו הני דלעיל ואסורה. נגה. איחר. דלאו גלגלא. דנאמן כשאר עד אחד. אלמא אפילו בעד אחד הואיל ושתק אסורה. כבי תרי. אפקה ותן לה כתובתה ולצאת ידי שמים קאמר. ומסתברא שאע"פ שהיא מכחישתו אי מהימן ליה כבי תרי אם בא לצאת ידי שמים חייב להוציאה פירוש לצאת מידי ספק, דאע"ג דמאמין בדבריו לאו מילתא ברירא היא לגביה דהא ליכא תרי סהדי אלא חד סהדא וחד סהדא הכא לאו כלום הוא. אלא הואיל ומהימן ליה הויא לה הך אחתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן כל היכא דמהימן ליה. ולשון הר"ם פי"ח דאיסורי ביאה ה"ז יוציא כדי לצאת מידי ספק. ע"כ. איכא מ"ד דהואיל ומשום שסומך דעתו בדבריו הויא לה הך אחתא לגביה כחתיכה ספק של חלב או של שומן, אי בתר הכי נהפכה דעתו ולא מהימן ליה אפילו לא נתן אמחלא ונטעם מפני מה אינו מאמינו עתה אפילו הכי הואיל ואינו מאמינו עתה אם לא גרשה לא יגרשנה ושריא ליה, דהשתא איתברר ליה דלאו חתיכה דאיסורא היא לגביה, כי היכי דחתיכה דאיסורא ספק חלב ספק שומן דאסירא ליה מספק אי בתר הכי אתברר ליה דהויא של שומן, שריא ליה מכי אתברר ליה היתרא. ואיכא מ"ד דהואיל ומהימן ליה הוי ספק שאינו מתברר אע"פ שיהפך דעתו דלא מהימן ליה. ומסתברא דהא דאמרינן דהיכא דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא שאסור, ה"מ היכא דליכא סהדי אבל איכא סהדי דליכא איסורא מותר. של פרושים. של חכמי ישראל כלומר אינם שמחים בשמחתך. ומה עשתה. לידע אם כן הוא. הקם. תן ציין הקדש על מצחך שיעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו לבן [שאומרים (לכך מיהה בו) [למחות בך מהיות כהן], ובגדי כהונה ניתנו ליהנות שלא בשעת עבודה. שהיו אומרים. עליו שלא היה כהן. שנשבית אמו בהר המודיעים. כרך של חשמונאי ונשאה אביו ושבויה פסולה לכהונה ונמצא שהוא חלל. **היכי דמי.** דקאמר דלא נמצא והחזיקוהו בכשרות. סמוך אהני. פיר"ש ואי אמרת אוקים תרי להדי תרי ואוקים אתתא אחזוקה, ה"מ אי איתא קמן והיתה באה לב"ד להתירה שאומרת לא נשביתי להתירה, אבל זה הניחו לפנינו אין לו חזקה דכשרות, שהרי מעידין על תחלת לידתו בפסול. ע"כ. ובפ' האשה שנתארמלה ביארנו האמת. **בעד אחד.** שהעיד שנשבית ושנים הכחישוהו. הזמה. שהזימו העדים דאמרו ביום שאתם מעידים היית עמנו במקום פלוני וגזרת הכתוב היא שהאחרונים נאמנים. **שפחה.** היינו עמה כל זמן [שהייתה שמה] ויחדנו להם שפחה תחתיה והיוונים* סבורים שהיא זו, ונאמנים דליכא הכחשה.

*בכת"י: והיום. ואולי צ"ל והיו, או והיו הם.